

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Σχολή Διεθνών Σποδών Επικοινωνίας & Πολιτισμού		
ΤΜΗΜΑ	Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών & Περιφερειακών Σπουδών		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	DMPS107	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Β΄
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Διαλέξεις	3	7,5	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Μάθημα ειδικού υποβάθρου, εξειδίκευσης γενικών γνώσεων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Απαιτούνται γενικές γνώσεις διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου, καθώς επίσης της Ευρωπαϊκής και διεθνούς οργάνωσης, πολιτικής και διακυβέρνησης.		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική Δυνατότητα εξετάσεων για φοιτητές ERASMUS στην Αγγλική και Γερμανική γλώσσα		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://openeclass.panteion.gr/courses/DMPS107/		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β
- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Γενική παρουσίαση και στόχος του μαθήματος

Στόχος του μαθήματος είναι να εξετάσει, σε διεθνές και ενωσιακό επίπεδο, το δίκαιο, τις πολιτικές και τα χαρακτηριστικά της διακυβέρνησης στο πεδίο της κλιματικής αλλαγής, που αποτελεί το σημαντικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα που αντιμετωπίζει στην παρούσα φάση ο πλανήτης μας. Βασική επιδίωξη συνιστά η διεπιστημονική προσέγγιση και η συμπληρωματικότητα των επιστημονικών πειθαρχιών στην κατανόηση της πολύπλευρης και σύνθετης φύσης του φαινομένου, των σύγχρονων αναγκαιοτήτων και των προσπαθειών που καταβάλλονται.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του μαθήματος, από τη σκοπιά της νομικής επιστήμης, αναλύεται το κανονιστικό πλαίσιο του διεθνούς και ενωσιακού δικαίου περιβάλλοντος σε σχέση με το συγκεκριμένο πεδίο, δεδομένης της κομβικής του σημασίας στην παραγωγή αποτελεσμάτων στο διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά επίσης και στη διαμόρφωση του περιεχομένου των εθνικών νομοθεσιών. Επίσης, από την πλευρά της πολιτικής επιστήμης, προσφέρεται η δυνατότητα στους φοιτητές και στις φοιτήτριες να κατανοήσουν τα θεσμικά, οργανωτικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά και στοιχεία του διεθνούς και ενωσιακού συστήματος, τις διαδικασίες και τα μέσα, που αξιοποιούνται στο συγκεκριμένο πεδίο, καθώς επίσης το σχεδιασμό και την υλοποίηση της διεθνούς και ενωσιακής πολιτικής και διακυβέρνησης.

Παρότι στο πλαίσιο αυτό καλύπτεται ένα μεγάλο εύρος ζητημάτων που συνδέονται με το συγκεκριμένο τομέα πολιτικής, δεν επιχειρείται μια εξαντλητική ανάλυση και εμβάθυνση σε όλα τα επιμέρους πεδία και η εξέταση όλων των συναφών ζητημάτων. Αυτό θα υπερέβαινε προφανώς τις δυνατότητες, αλλά και τη στόχευση του μαθήματος. Η προσπάθεια επικεντρώνεται σε μια συστηματική εξέταση βασικών εννοιών και στοιχείων του δικαίου, της πολιτικής και της διακυβέρνησης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ενώ πραγματοποιούνται και συζητούνται αναφορές σε επίκαιρες εξελίξεις που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Σημασία του μαθήματος

Το μάθημα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μια σειρά από λόγους. Αναφέρονται ενδεικτικά:

- Η σημασία των προσπαθειών αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερα σε σχέση με την εμβέλεια και τις επιπτώσεις του δικαίου, της πολιτικής και της διακυβέρνησης.
- Η ανάγκη κατανόησης και συζήτησης σημαντικών επίκαιρων εξελίξεων και τάσεων στο διεθνές και ενωσιακό δίκαιο και την πολιτική σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερα σε σχέση με τις απαιτήσεις που τίθενται.
- Η επιστημονική πρόκληση που θέτουν η κατανόηση της ανάπτυξης του διεθνούς δικαίου και των διεργασιών της πολιτικής και διακυβέρνησης στο διεθνές σύστημα και στην ΕΕ στο συγκεκριμένο πεδίο, αλλά και οι διεπιστημονικές απαιτήσεις σχετικά.
- Η συνάντηση διαφόρων επιστημονικών πειθαρχιών και εργαλείων στο πλαίσιο της ανάλυσης και κατανόησης της πολιτικής (νομική, πολιτική, οικονομική, διοικητική, επιστήμη κ.λπ.).
- Η σημασία της ΕΕ σε σχέση με την εμβέλεια και τις επιπτώσεις της πολιτικής και της διακυβέρνησης και των εκροών της ΕΕ στο συγκεκριμένο πεδίο, στη βάση της προτεραιότητας που απολαμβάνει η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μεταξύ των επιλογών της Ένωσης, όπως προκύπτει μέσα από την εσωτερικής και εξωτερικής διάσταση των προσπαθειών που αναλαμβάνονται.
- Η σύνδεση της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής με τη μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά και το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν επιλογές π.χ. σε σχέση με την ενεργειακή μετάβαση.
- Η αξία της επιστημονικής ενασχόλησης με τα ζητήματα του περιβάλλοντος και της

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα πραγματοποιείται στη βάση επιμέρους θεματικών ενότητων για τα παραπάνω ζητήματα. Οι ενότητες, που χωρίζονται σε δύο βασικά μέρη, συνδέονται άρρηκτα και λειτουργικά μεταξύ τους, εξυπηρετώντας τους στόχους που τίθενται. Παρακάτω παρατίθενται ενδεικτικά, προκειμένου να οριοθετήσουν το πεδίο και το αντικείμενο/περιεχόμενο του μαθήματος, διευκολύνοντας τις φοιτήτριες και τους φοιτητές στη «χαρτογράφηση» του και στην οργάνωση της μελέτης τους. Επισημαίνεται ότι οι θεματικές αυτές ενότητες δεν αντιστοιχούν στις ενότητες των μαθημάτων στη βάση του Προγράμματος.

A. Οι έξι ενότητες που αφορούν την πολιτική και τη διακυβέρνηση για την κλιματική αλλαγή αναλύονται ως ακολούθως:

- Το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής ως βασικό διακύβευμα για την πολιτική και τη διακυβέρνηση. Χαρακτηριστικά και προκλήσεις πολιτικής και διακυβέρνησης.
- Σενάρια πολιτικής και διακυβέρνησης για την κλιματική αλλαγή στο διεθνές σύστημα.
- Διεθνής κλιματική πολιτική και διακυβέρνηση. Ο μακρύς δρόμος από το Κιότο στο Παρίσι και μετά.
- Πολιτική και στρατηγικές της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή (I) – Εσωτερική διάσταση.
- Πολιτική και στρατηγικές της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή (II) – Εξωτερική διάσταση.
- Κλιματική αλλαγή και πολιτική στην Ελλάδα.

B. Οι έξι ενότητες που πραγματεύονται το βασικό κανονιστικό πλαίσιο του δικαίου για την κλιματική αλλαγή σε διεθνές και ενωσιακό επίπεδο είναι οι ακόλουθες:

- Το ρυθμιστικό πεδίο του δικαίου για την κλιματική αλλαγή: μετριασμός, προσαρμογή και χρηματοδότηση δράσεων και η σύνδεση με βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος.
- Η σταδιακή διαμόρφωση του διεθνούς δικαίου για την κλιματική αλλαγή: οι βασικοί άξονες και το κανονιστικό περιεχόμενο της Σύμβασης Πλαίσιο και του Πρωτοκόλλου του Κιότο για την Κλιματική Αλλαγή.
- Οι βασικοί άξονες και το κανονιστικό περιεχόμενο της Συνθήκης των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή.
- Βασικοί άξονες του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή και η διαδικασία αναδιαμόρφωσής του στο πλαίσιο επίτευξης των νέων στόχων, αλλά και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας
- Το εργαλείο των εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών ως κεντρικός πυλώνας του ενωσιακού δικαίου για την κλιματική αλλαγή.
- Οι στόχοι για τους κλάδους που δεν εντάσσονται στο σύστημα εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών, καθώς και η διαρκώς εντεινόμενη τάση για την πρόσβαση στην δικαιοσύνη ενώπιον εθνικών και υπερεθνικών δικαστηρίων για την μη λήψη των απαιτούμενων μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (climate change litigation).

Στο πλαίσιο του μαθήματος θα πραγματοποιηθούν εισηγήσεις εξωτερικών experts / practitioners σε επίκαιρα ζητήματα που συνδέονται με το αντικείμενο του μαθήματος. Η συμμετοχή τους εκτιμάται ότι παρουσιάζει σημαντική προστιθέμενη αξία για το Πρόγραμμα, αφού αυτοί είναι δυνατό να μεταφέρουν την ειδική γνώση και εμπειρία τους και να συμπληρώσουν την εκπαιδευτική διαδικασία με χρήσιμες εισροές.

(3) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	<p>Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος θα αξιοποιηθούν παράλληλα σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση, όπου οι σεμιναριακές συναντήσεις θα συμπληρωθούν με την ανάρτηση παρουσιάσεων και ενδεχομένως σχετικού υλικού μετά από κάθε μάθημα προς υποβοήθηση της μελέτης των φοιτητριών/φοιτητών στην πλατφόρμα open eclass.</p> <p>Πέραν της προσωπικής επικοινωνίας στο πλαίσιο των εβδομαδιαίων παραδόσεων, η επικοινωνία με τις φοιτήτριες και τους φοιτητές για διευκρινίσεις σχετικά με το μάθημα πραγματοποιείται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, καθώς επίσης μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του Πανεπιστημίου open eclass.</p> <p>Ακόμη, οι φοιτήτριες και οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν τους διδάσκοντες κατά τις ώρες υποδοχής φοιτητών ή κατόπιν συνεννόησης.</p>	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας, Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i> <i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Παρακολούθηση διαλέξεων και συζήτηση εντός αίθουσας	39 ώρες
	Προετοιμασία των παραδόσεων, μελέτη βασικού εγχειριδίου και προτεινόμενης βιβλιογραφίας	39 ώρες
	Μη καθοδηγούμενη μελέτη, εκπόνηση εργασίας και προετοιμασία για εξετάσεις	147 ώρες
	Σύνολο Μαθήματος	225 ώρες
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</i> <i>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i> <i>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</i>	<p>Η αξιολόγηση των φοιτητριών και φοιτητών του μαθήματος πραγματοποιείται μέσα από μια σύνθετη διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none">• την αξιολόγηση της συνολικής συμμετοχής τους κατά τις σεμιναριακές συναντήσεις,• την αξιολόγηση παρουσιάσεων που θα αναλάβουν, δηλαδή μιας σύντομης εργασίας (mini assignment) σε αντικείμενα τα οποία θα ανακοινωθούν ή ενδεχομένως θα προταθούν από τους συμμετέχοντες, σε συμφωνία με τον διδάσκοντα,• την αξιολόγηση της παραπάνω εργασίας, που θα κατατεθεί σε γραπτή μορφή στο τέλος του εξαμήνου, το αργότερο την ημέρα της τελικής	

	<p>εξέτασης του μαθήματος,</p> <ul style="list-style-type: none"> • την τελική γραπτή εξέταση. <p>Η τελική εξέταση του μαθήματος θα πραγματοποιηθεί γραπτά χωρίς χρήση βιβλίων και σημειώσεων ή μέσω της πλατφόρμας open eclass, στη βάση ερωτήσεων που οι φοιτήτριες και οι φοιτητές καλούνται να απαντήσουν επί της συνολικής ύλης του μαθήματος.</p> <p>Σημειώνεται ότι ο τρόπος εξέτασης αναγράφεται αναλυτικά στο syllabus του μαθήματος, το οποίο αναρτάται στην ιστοσελίδα του Τμήματος στην αρχή του εξαμήνου.</p> <p>Οι φοιτητές ERASMUS καλούνται να καταθέσουν και μια γραπτή εργασία 4000 λέξεων, στη γλώσσα που επιλέγουν μεταξύ των προσφερομένων (Αγγλική ή γερμανική), σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα του μαθήματος και εκπονούν υπό την επίβλεψή του.</p>
--	--

(4) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<ul style="list-style-type: none"> • Δούση, Εμμ. Κλιματική αλλαγή, 1η έκδ., Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2017 • Πασπάτη, Ερ., <i>Διεθνής πολιτική και δίκαιο για την κλιματική αλλαγή: μείζονες ρυπαίνοντες και ο ρόλος τους στην εξέλιξη του διεθνούς καθεστώτος για την κλιματική αλλαγή</i>. Διδακτορική διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Σχολή Διεθνών Σπουδών, Επικοινωνίας και Πολιτισμού. Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών. Τομέας Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεσμών, Αθήνα, 2017, https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/41157 • Πλατιάς, Χ., <i>Πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ζητήματα Πολιτικής και Διακυβέρνησης</i>, 2η αναθ. και συμπλ. εκδ., εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2020 • Πλατιάς, Χ., <i>Θεσμική Ανάπτυξη της Παγκόσμιας Κλιματικής Διακυβέρνησης: Προϋποθέσεις Αρχιτεκτονικής & Προκλήσεις για τη Διεθνή Πολιτική</i>, στο: <i>Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο. Οι Διεθνείς Θεσμοί σε Κίνηση</i>, επιμ.: Στ. Περράκης, εκδ.: Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, σελ. 247-262 • Adelle, C., Biedenkopf, K., Torney, D. (eds.), <i>European Union External Environmental Policy: Rules, Regulation and Governance Beyond Borders</i>, Palgrave Macmillan, Basingstoke, New York, 2018 • Bäckstrand, K. and Lövbrand, E., <i>The Road to Paris: Contending Climate Governance Discourses in the Post-Copenhagen Era</i>, <i>Journal of Environmental Policy & Planning</i>, Vol. 21(5), 2019, pp. 519-532, doi: 10.1080/1523908X.2016.1150777 • Biermann F., <i>The future of "environmental" policy in the Anthropocene: time for a paradigm shift</i>, <i>Environmental Politics</i>, 2020, https://doi.org/10.1080/09644016.2020.1846958 • Biermann, F., <i>The Anthropocene: A governance perspective</i>, <i>The Anthropocene Review</i>, 2014, doi: 10.1177/2053019613516289 • Biermann, F. and Lövbrand, E. (eds), <i>Anthropocene encounters: new directions in green political thinking</i>, Cambridge University Press, 2019 • Biermann, F. and Kim, R. E. (eds), <i>Architectures of Earth System Governance</i>.

Institutional Complexity and Structural Transformation, Cambridge University Press, 2020

- Bodansky, D., Brunée, J., Rayamani, L., *International Climate Change Law*, Oxford University Press, 2017
- Doukas, H. and Nikas, A., Decision support models in climate policy, *European Journal of Operational Research*, Vol. 280(1), 2020, 1–24, <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2019.01.017>
- Farber, D. and Soto, S. (eds), *Climate Change Law, Elgar Encyclopedia of Environmental Law*, Elgar 2016
- Green, F. and Gambhir, A., Transitional assistance policies for just, equitable and smooth low-carbon transitions: who, what and how?, *Climate Policy*, Vol. 20(8), 2020, pp. 902-921, doi: [10.1080/14693062.2019.1657379](https://doi.org/10.1080/14693062.2019.1657379)
- Gupta, J. & Arts, K. Achieving the 1.5 °C objective: just implementation through a right to (sustainable) development approach. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, Vol. 18, 2018, pp.11-28, doi: [10.1007/s10784-017-9376-7](https://doi.org/10.1007/s10784-017-9376-7)
- Hale, Th. N., Chan, S., Hsu, A., Clapper, A., Elliott, C., Faria, P., Kuramochi, T., McDaniel, Sh., Morgado, M., Roelfsema, M., Santaella, M., Singh, N., Tout, I., Weber, Chr., Weinfurter, A., Widerberg, O., Sub- and non-state climate action: a framework to assess progress, implementation and impact, *Climate Policy*, Vol. 21(3), 2021, pp. 406-420, doi: [10.1080/14693062.2020.1828796](https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1828796)
- Huppés, G., Deetman, S., Huele, R., Kleijn, R., deKoning A. & van der Voet E. Strategic design of long-term climate policy instrumentations, with exemplary EU focus, *Climate Policy*, Vol. 17(sup.1), 2016, doi: [10.1080/14693062.2016.1242059](https://doi.org/10.1080/14693062.2016.1242059)
- Kerr, J. A. (2018). *Introduction to Energy and Climate. Developing a Sustainable Environment*, CRC Press, Boca Raton
- Kuloovesi K. and Oberthür S., Assessing the EU's 2030 Climate and Energy Policy Framework: Incremental change toward radical transformation? *Review of European, Comparative and International Environmental Law (RECIEL)*, Vol. 29(2), Special Issue: Assessing the EU 2030 Climate and Energy Policy Framework, 2020, pp. 151-166, <https://doi.org/10.1111/reel.12358>
- Mechler, R., Bouwer, L. M., Schinko, Th., Surminski, S., Linnerooth-Bayer, J., *Loss and Damage from Climate Change Concepts, Methods and Policy Options*, Springer, Cham, 2019
- Minas, St. and Ntoussas V. (eds), *EU Climate Diplomacy: Policy, Law and Negotiations*, Routledge 2018
- Oberthür, S. and Groen, L., Explaining goal achievement in international negotiations: the EU and the Paris Agreement on climate change, *Journal of European Public Policy*, Vol. 25:5, 2018, pp. 708-727, doi: [10.1080/13501763.2017.1291708](https://doi.org/10.1080/13501763.2017.1291708)
- Pattberg, Ph. H. and Zelli, F. (eds), *Encyclopedia of Global Environmental Governance and Politics*, Edward Elgar, Cheltenham, Northampton, 2015
- Peeters, M./Elia Antonio M (eds), *Research Handbook on EU Environmental Law*, Edward Elgar 2020.
- Persson, Å., Dzebo, A. Special issue: Exploring global and transnational governance of climate change adaptation. *International Environmental Agreements* 19, 2019, pp. 357–367, <https://doi.org/10.1007/s10784-019-09440-z>
- Popovski, V. (ed.), *The Implementation of the Paris Agreement on Climate Change*, Routledge, London and New York, 2019
- Schoenefeld, J. J. and Jordan, A. J. Towards harder soft governance? Monitoring climate policy in the EU, *Journal of Environmental Policy & Planning*, Vol. 22(6), 2020, pp. 774-786, doi: [10.1080/1523908X.2020.1792861](https://doi.org/10.1080/1523908X.2020.1792861)

- Torney, D., Follow the leader? Conceptualising the relationship between leaders and followers in polycentric climate governance, *Environmental Politics*, 28:1, 2019, pp. 167-186, doi: 10.1080/09644016.2019.1522029
- Woerdman E. et. al. (eds), *Essential EU Climate Law*, Edward Elgar, 2015
- United Nations Framework Convention on Climate Change / UNFCCC secretariat (UN Climate Change)
<https://unfccc.int/>
- United Nations Environment Programme - Climate change
<https://www.unep.org/explore-topics/climate-change>
- The Intergovernmental Panel on Climate Change
<https://www.ipcc.ch/>
- Climate change: what the EU is doing
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/climate-change/>
- European Commission – Energy, Climate change, Environment
https://ec.europa.eu/clima/index_en

Journals

Climate policy

Environmental Policy and Governance

Environmental Politics

International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics

Journal of Environmental Policy & Planning

Περαιτέρω κατευθύνσεις αναφορικά με πηγές και βιβλιογραφία δίδονται στις φοιτήτριες και τους φοιτητές στο πλαίσιο των διαφόρων ενοτήτων.